

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2022. № 11.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.14>

УДК 303.1 : 338.5

О. С. Кільницька,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9791-120X>

В. І. Ткачук,

*д. е. н., професор, професор кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5268-9175>

Л. В. Єжова,

магістрант, Поліський національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1486-4689>

ВПЛИВ ЦІН СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ЇЇ РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

O. Kilnitska,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Economics, Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University*

V. Tkachuk,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics,
Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University*

L. Yezhova,

Master's student, Polissia National University

**THE INFLUENCE OF AGRICULTURAL PRODUCT PRICES ON ITS
PROFITABILITY IN AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE**

Метою статті є оцінити рівень і вплив цін сільськогосподарської продукції на її рентабельність та визначити можливі напрями зростання економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств України в сучасних ринкових умовах. Визначено роль, значення, місце сільського господарства в економіці України. Встановлено, що нині у сільськогосподарських підприємствах при наявності 8 % найманих працівників країни, 5% основних виробничих фондів і 9,3 % капітальних інвестицій, частка валової доданої вартості продукції та послуг галузі у результаті складає 12,4 % від загальної створеної за рік вартості продукту держави. Здійснено оцінку динаміки середньорічних цін на основні види сільськогосподарської продукції у підприємствах України за 2010-2021 рр. Найбільш маржинальними та високоприбутковими видами продукції є зернові, зернобобові та олійні культури. Тут спостерігався найінтенсивніший ріст цін, через їх стрімке підвищення на світових ринках, і, відповідно, найвищі показники рентабельності. Менш рентабельним у підприємствах є вирощування картоплі, багатих культур та овочів, проте це сезонний товар, який дає можливість швидкого обороту коштів, крупного опту (збуту і виручки) та диверсифікації діяльності. Стабільно рентабельними в умовах України є вирощування та реалізація плодів, ягід, винограду. При рості цін протягом 2010-2020 рр. у 3,4 рази середнє значення рівня рентабельності складає 21,6 %. На відміну від зернових та олійних культур, вітамінні продукти в Україні не задовольняють наявний попит. При нинішніх сучасних цінах виробництва цукрових буряків (фабричних), вирощування на м'ясо великої рогатої худоби і птиці є збитковими. Наразі з усіх галузей тваринництва мабуть найбільш рентабельним у сільськогосподарських підприємствах України є молочне скотарство. Нестабільний рівень цін та рентабельності сільськогосподарської продукції, зважаючи на високу капіталомісткість, низькооборотність виробничих циклів, високоризиковість ведення галузі в сучасних ринкових умовах все ж таки призвели до прибуткового введення бізнесу більше 80 % сільськогосподарських підприємств України.

The purpose of the article is to assess the level and influence of agricultural products prices on their profitability and to determine possible directions of the economic efficiency growth of agricultural enterprises of Ukraine in modern market conditions. The role, significance, and place of agriculture in the economy of Ukraine

are determined. It was established that currently in agricultural enterprises with 8% of the country's employees, 5% of the main production assets and 9.3% of capital investments, the share of the gross added value of the industry's products and services as a result is 12.4% of the total value of the product created per year state. An assessment of the dynamics of average annual prices for the main types of agricultural products in Ukrainian enterprises for 2010-2021 was carried out. The most marginal and highly profitable types of products are grain, legumes and oil crops. Here, the most intense growth in prices was observed, due to their rapid increase in world markets, and, accordingly, the highest indicators of profitability. The cultivation of potatoes, melon crops and vegetables is less profitable in enterprises, but these products are seasonable that provide an opportunity for quick turnover of funds, large wholesale (sales and revenue) and diversification of activities. The cultivation and sale of fruits, berries, and grapes are stably profitable in the conditions of Ukraine. The average value of the level of profitability is 21.6% with an increasing in prices by 3.4 times during 2010-2020. Unlike grain and oil crops, vitamin products in Ukraine do not satisfy the existing demand. At the current modern prices of the sugar beets production (in factories), the cultivation of cattle and poultry for meat are unprofitable. Currently, dairy cattle breeding is probably the most profitable of all animal husbandry branches in agricultural enterprises of Ukraine. Nevertheless, the unstable level of prices and profitability of agricultural products, due to the high capital intensity, low turnover of production cycles, and the high risk of the industry conducting in modern market conditions have led to profitable business of more than 80% of agricultural enterprises of Ukraine.

Ключові слова: *ціни, сільськогосподарська продукція, цінова конкурентоспроможність, рентабельність, сільськогосподарські підприємства.*

Keywords: *prices, agricultural products, price competitiveness, profitability, agricultural enterprises.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З оголошенням Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» в державі ще й досі триває війна. Жертви, поранення, міграція населення,

згорання та переміщення бізнесу, ускладнення посівної компанії на окупованих, понівечених, замінованих територіях все це призвело до дестабілізації, значного зростання цін, втрат та збитків. Роль власників бізнесу, територіальних громад, органів місцевого самоврядування, наразі є визначальною щодо забезпечення стратегічних потреб національної економіки в умовах сучасних викликів. Ми маємо відновлювати і відстояти власне національне господарство, і зокрема наш стратегічний сектор економіки – аграрний.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Управління ціноутворенням на продукцію та забезпечення економічної ефективності господарської діяльності – це вічна, завжди актуальна тема для дослідження, як запорука конкурентоспроможності та стійкого розвитку підприємств. Багато досліджень з цього напрямку присвячено у роботах вчених економістів Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», зокрема О.В. Боднар, М.Я. Дем’яненка, Ю.Я. Гапусенко, М.Ф. Кропивка, П.Т. Саблука, С.А. Станісевич, О.М. Шпичака та ін. Зокрема директор ННЦ «ІАЕ», доктор економічних наук, професор Ю.О. Лупенко у звіті з оцінки рентабельності сільськогосподарської продукції за 2020 р. підсумував, що «зростання рівня рентабельності відбулося переважно шляхом зростання цін на продукцію більшості сільськогосподарських культур. Наприклад, ціни на гречку торік зросли на 53,7 %, продукція баштанних продовольчих культур – на 50,1%, пшениця – на 24,4%. Водночас по окремих культурах навіть значне зростання цін, не змогло забезпечити подолання збитковості» [4].

Напрями подолання цінового диспаритету в аграрному секторі економіки України були предметом дослідження у роботах Феняк Л.А. У висновках автор

зазначає, що «диспаритет цін зумовлює зниження рентабельності виробництва сільськогосподарських товаровиробників, зменшує стимули до інвестування в аграрну сферу економіки, знижує рівень життя сільського населення» [6].

Цікавим та практичним є дослідження Кернасюк Ю.В. де за сучасними цінами матеріально-технічних ресурсів й сільськогосподарської продукції, експертним методом було розраховано прогноз інфляції та рівня рентабельності виробництва основних видів сільськогосподарських культур. У резюме роботи зазначено, що «рентабельність виробництва сільськогосподарських культур у 2021 році визначатиметься комплексом економічних і виробничих чинників, а також погодно-кліматичними чинниками. З тим зменшити потенційні ризики для агробізнесу можливо шляхом розумної спеціалізації та диверсифікації видів економічної діяльності на основі розроблення науково обґрунтованої стратегії розвитку» [3].

Формуючи стратегію розвитку сільськогосподарських підприємств, і зокрема цінову стратегію і політику, керівники, власники, менеджери, фахові спеціалісти аграрної сфери намагаються обґрунтувати подальший вибір напрямів господарської діяльності, оптимізувати ресурси, мінімізувати витрати та збільшити доходність і рентабельність сільськогосподарської продукції.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є оцінити рівень і вплив цін сільськогосподарської продукції на її рентабельність та визначити можливі напрями зростання економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств України в сучасних ринкових умовах. Для досягнення цієї мети в роботі поставлені і вирішувалися такі завдання: вивчити останні дослідження і публікації з витратно-цінового моніторингу сільськогосподарської продукції та її рентабельності на рівні сільськогосподарських підприємств; визначити роль, значення, місце сільського господарства в економіці країни; здійснити оцінку динаміки середніх цін на основні види сільськогосподарської продукції у підприємствах України за 2010-

2021 рр.; оцінити вплив цін та їх зростання на рівень рентабельності сільськогосподарської продукції; визначити можливі напрями зростання економічної ефективності (рентабельності операційної діяльності) сільськогосподарських підприємств України в сучасних ринкових умовах.

Об'єктом є процес ціноутворення на с.-г. продукцію та господарська діяльність сільськогосподарських підприємств України в сучасних ринкових умовах, локдауну та воєнного стану. *Предметом* є сукупність теоретичних, методичних та прикладних проблем, що виникають у процесі побудови тактичних та стратегічних цінових рішень в системі реалізації продукції сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сільське господарство як галузь економіки України відіграє значну домінуючу роль у забезпеченні стійкого розвитку національного господарства. За даними Державної служби статистики України [5, с. 159] на початок 2022 року у цій галузі нараховують 39,3 тис. підприємств, які мають сільськогосподарські угіддя, з них 26,6 тис, або 67,7 % фермерські господарства. На початок 2022 р. чисельність зайнятого економічною діяльністю населення країни вікової категорії від 15 до 70 років (згідно методології Міжнародної організації праці) склала 15,6 млн. осіб, з них 2,693 млн. осіб, тобто 17 % зайняті у галузі сільського, лісового та рибного господарств країни [5, с. 20]. Їх представляють насамперед самозайняті особи, які самі собі створили робочі місця, оскільки найманих працівників сільськогосподарських підприємств близько 450 тис. осіб, або 8% від загальної кількості найманих працівників у країні. Чисельність найманих працівників сільськогосподарських підприємств України набула постійної тенденції до зменшення з 645,2 тис. осіб у 2010 р. до 443,7 тис. осіб у 2021 році. Це обумовлено не тільки демографічними проблемами депопуляції і міграції сільського населення, але й інтенсивним вектором розвитку аграрного сектору

економіки України. Наразі про останнє свідчить зростання капіталовкладень у сільськогосподарських підприємствах країни вартість яких зросла з 189,1 млрд. грн. у 2010 р. до 528,8 млрд. грн. у 2021 р., тобто сума інвестицій за 10 років зросла у 2,8 рази. У галузевому розрізі частка капітальних інвестицій сільського, лісового та рибного господарств також зросла з 6,1 % у загальній сумі капіталовкладень національного господарства в 2010 р. до 9,3 % у 2021 р. Водночас частка вартості основних виробничих фондів у підприємствах сільського, лісового та рибного господарств незначна, вона становить близько 5% загальної вартості фондів країни.

У динаміці за останніх 10 років підприємства аграрного сектору економіки України збільшили свій потенціал, що яскраво демонструють результати їх господарської діяльності. Валова додана вартість продукції та послуг сільського, лісового та рибного господарств зросла у 7 разів з 82,9 млрд. грн у 2010 р. до 580,5 млрд. грн. у 2021 р. Її частка у загальній валовій доданій вартості країни також зросла з 8,4 % у 2010 р. до 12,4 % у 2021 р., тобто на 4 процентних пункти. Найвищий рівень валової доданої вартості продукції та послуг сільського, лісового та рибного господарств зафіксовано у 2015 році – 14,2 %, коли спостерігався найбільший ріст цін на споживчі товари та індекс інфляції склав 143,5 %. Валова додана вартість визначається у фактичних цінах реалізації, тому інтенсивний ріст цін на продукцію галузі сільського, лісового та рибного господарств сприяв збільшенню кінцевих економічних результатів діяльності підприємств, а відповідно їх економічній ефективності та рентабельності. Крім того, «висока інтенсивність підвищення цін та їх різкі коливання на сільськогосподарську продукцію і особливо товари оптових виробників і посередників призводять до значного подорожчання продукції (послуг) національних товаровиробників і роблять її неконкурентоспроможною» [2, с. 166].

Інформаційною базою нашого дослідження були матеріали Державної служби статистики України. Згідно їх методології середні ціни на продукцію сільського господарства, що реалізована підприємствами, визначають тільки по власно виробленій продукції, реалізованої за відповідний період з урахуванням її якості, без податку на додану вартість, дотацій, експедиційних, транспортних та інших накладних витрат. За останні 11 років (з 2010 по 2021 р.) у сільськогосподарських підприємствах України спостерігається надзвичайно динамічний ріст цін реалізації на продукцію, особливо по групі зернових та зернобобових культур – у 5,62 рази, олійних культур – у 5,58 разів та яйцях – майже у 4 рази (табл.1).

Таблиця 1. Середньорічні ціни на основні види сільськогосподарської продукції, що реалізована підприємствами України у 2010-2021 рр., грн/т

Назва с.-г. продукції	2010	2015	2018	2019	2020	2021	2021 р. до 2010 р, разів
Зернові та зернобобові	1120,9	2912,1	4315,0	3867,5	4794,1	6296,1	5,62
Олійні культури	2942,6	7531,5	9318,3	8321,2	10852,9	16418,5	5,58
Цукрові буряки	478,5	788,6	749,0	753,7	871,5	1164,1	2,43
Картопля	2131,0	2436,3	3746,0	5474,7	5103,4	4993,4	2,34
Овочі	2551,6	3903,4	4448,0	4497,0	4437,1	4679,6	1,83
Плоди та ягоди	2419,8	5894,5	5054,0	6494,4	9140,2	8177,1	3,38
Сільськогосподарські тварини (жива вага)	10797,1	21966,2	33331,2	32679,8	32490,6	37380,5	3,46
Молоко	2938,7	4347,3	7602,4	8198,2	8839,9	10300,7	3,51
Яйця (за тис. штук)	470,6	1333,2	1600,3	1206,1	1258,6	1877,3	3,99
Вовна	4165,3	14216,7	23350,5	25027,3	12537,4	13528,7	3,25

Джерело: побудовано автором за матеріалами Державної служби статистики України [5, с. 166]

Трохи меншими темпами зростали ціни на продукцію тваринництва, зокрема на сільськогосподарську худобу (велика рогата худоба та свині) у живій вазі – у 3,46 рази, на молоко – у 3,51 рази і на вовну – у 3,25 рази. Найменші темпи щодо росту цін спостерігаються по цукрових буряках – 2,43 рази, картоплі – у 2,34 рази та овочах – у 1,83 рази.

Інтенсивний ріст цін, через функцію стимулювання виробничої діяльності, знайшов своє відображення у діяльності сільськогосподарських підприємств і зокрема економічній ефективності виробництва та реалізації продукції. Протягом 2010-2021 рр. найбільший ріст цін спостерігався на зернові та олійні культури, що обумовлено насамперед зовнішніми факторами, оскільки внутрішній ринок перенасичений цими продуктами. За офіційними даними Державної служби статистики України у 2020 р. рівень самозабезпеченості зерном в Україні склав 323,3 % [1, с. 40], олії (де більше 80% соняшnikової) – більше 1400 % [1, с. 41]. Через локдаун, пандемію, військові конфлікти на міжнародному ринку найбільш стрімко підвищується попит саме на ці продукти, що детермінувало підвищення світових цін на зернові, зернобобові та олійні культури. Відповідно саме у цих галузях спостерігається найвищий рівень рентабельності, зокрема її середнє значення по соняшнику – 46,2 %, по зернових і зернобобових культурах – 22,6 % (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка рівня рентабельності на основні види сільськогосподарської продукції, що реалізована підприємствами України у 2010-2021 рр., %

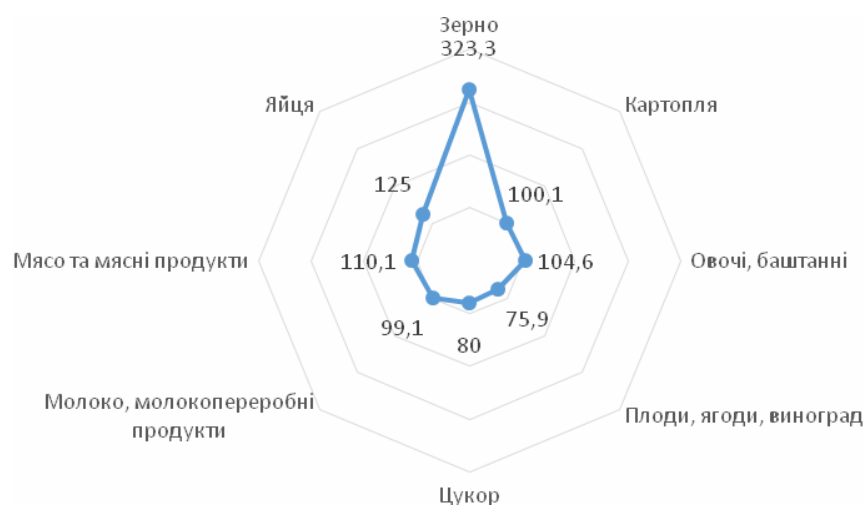
Назва с.-г. продукції	2010	2015	2018	2019	2020	2021 р. до 2019 р, +/-	У середньому за 2010-2020 рр, +/-
Зернові та зернобобові	13,9	42,6	24,7	11,8	20,0	8,2	22,6
Соняшник	57,0	78,4	32,5	23,5	39,4	15,9	46,2
Цукрові буряки	36,5	27,7	-11,4	-15,4	-13,5	1,9	4,8
Картопля	17,7	24,6	6,8	15,4	11,0	-4,4	15,1
Овочі	9,9	32,0	13,3	2,8	8,0	5,2	13,2
Плоди та ягоди	17,9	58,3	6,4	6,2	19,0	12,8	21,6
Велика рогата худоба на м'ясо	-35,9	-16,9	-17,7	-27,1	-24,2	2,9	-24,4
Свині на м'ясо	-7,8	12,6	6,9	4,7	2,6	-2,1	3,8
Птиця на м'ясо	-4,4	-5,4	5,7	-3,7	-0,2	3,5	-1,6
Молоко	17,9	12,7	16,1	20,6	20,4	-0,2	17,5
Яйця (за тис. штук)	18,6	60,9	5,4	-23,5	-19,2	4,3	8,4

Джерело: побудовано автором за матеріалами Державної служби статистики України [5, с. 164]

Стабільно рентабельними в умовах України є вирощування та реалізація плодів, ягід, винограду. При рості цін протягом 2010-2020 рр. у 3,4 рази середнє значення рівня рентабельності складає 21,6 %. На відміну від зернових та олійних культур, вітамінні продукти в Україні не задовольняють наявний попит. Так у 2020 р. рівень самозабезпечення плодами, ягодами, виноградом в Україні склав лише 75,9 %, тому ріст цін обумовлено як нестачею власних товарів на внутрішньому ринку, так і дороговизною імпортованих відповідних товарів по цій групі. У 2020 р. при виробництві 2,305 млн. т плодів, ягід і винограду в Україні, імпортовано 1,150 млн. т., тобто 50 %. Стабільно рентабельним залишається виробництво та реалізація овочів, баштанних культур (13,2 %) та картоплі (15,1 %). Це продукти, які виробляють переважно в особистих селянських господарствах дрібними партіями, що незручно для переробних підприємств, тому сільськогосподарські підприємства за рахунок оптових крупних партій, налагодженої логістики мають стабільний попит, доход і можливість диверсифікації господарської діяльності.

З усіх галузей у рослинництві в Україні, як не дивно, найменш рентабельним в сучасних умовах є цукробуряківництво. Протягом 2018-2020 рр. результати вирощування та реалізації цукрових буряків (фабричних) у сільськогосподарських підприємствах були збитковими. Аналізуючи баланс споживання цукру в Україні можна прогнозувати стрімкий ріст цін на цей товар на внутрішньому ринку, оскільки у 2019 р. виробництво цукру склало 1490 тис.т., фонд споживання – 1212 тис.т., а у 2020 р. навпаки виробили менше (982 тис.т.), ніж спожили (1161 тис. т). Обсяги споживання здійснено за рахунок запасів минулого періоду та імпорту значно дешевшого цукру, переважно з цукрової тростини. Україна поступово втрачає цю нішу ринку. Так, за останні 10 років найбільші обсяги експорту цукру були у 2017 р. – 617 тис. т., а у 2020 р. лише 170 тис. т., тобто у 3,6 рази менше [1, с. 41]. Отже нині в країні збитковість цукробуряківництва призвела до того, що ми не тільки згортаємо

наші виробничі потужності, скорочуємо посівні площі по вирощуванню цукрових буряків, але й дбаючи про культуру тіла і харчування у динаміці все менше споживаємо цього продукту. Для порівняння у 2010 р. рівень споживання цукру на одну особу в Україні становив 37,1 кг., а у 2020 р. – 27,8 кг. У 2020 р. рівень самозабезпечення цукру в Україні склав 80 %, ми витрачали запаси попереднього періоду (рис. 1).

Рис. 1. Рівень самозабезпеченості основними видами продовольства в Україні у 2020 р., %

Джерело: побудовано автором за матеріалами Державної служби статистики України [1, с. 40-41].

Наразі з усіх галузей тваринництва мабуть найбільш рентабельним у сільськогосподарських підприємствах України є молочне скотарство. Галузь відзначається швидким оборотом коштів, цілорічно забезпечує грошові надходження для господарської діяльності, забезпечуючи фінансову стійкість підприємств, є локальною і має достатній рівень самозабезпеченості – 99,1 %. Молоко та молокопереробні продукти це мабуть один з найнеобхідніших споживчих енергетичних товарів для дітей, матерів, які годують немовлят, молоді, спортсменів, осіб похилого віку тощо. З 2010 р. по 2021 р. закупівельні

ціни на молоко у сільськогосподарських підприємствах України виросли у 3,51 рази і забезпечували рентабельність у середньому на 17,5 %.

На жаль, в сучасних умовах, інша супутня продукція галузі скотарства – вирощування тварин на м'ясо є збитковою. Середній рівень її рентабельності склав -24,4 %. У 2020 р. рівень самозабезпеченості по групі м'яса та м'ясних продуктів склав 110,1 %. Крім того, розширюючи асортимент м'ясної та м'ясопереробної товарної групи, Україна здійснює значний їх імпорт. У сільськогосподарських підприємствах України більш рентабельним порівняно із скотарством є вирощування на м'ясо свиней (3,8 %). Виробництво і реалізація птиці на м'ясо на жаль збиткова, середня рентабельність склала -1,6 %.

Найбільш непередбачуваною і нестабільною сільськогосподарською галуззю щодо рентабельності є виробництво яєць. Наразі Україна має високий рівень самозабезпечення цим дієтичним, високоенергетичним продуктом – 125 %. Можливо висока конкуренція є однією з причин низької рентабельності яєць. Зважаючи на обмежені терміни придатності їх до споживання та особливих логістичних умов щодо завантаження, збереження, транспортування, сортування яєць, що потребує значних затрат і відзначається значними обсягами втрат цієї продукції, у 2019-2021 рр. рентабельність яєць у сільськогосподарських підприємствах України була збитковою.

Постійні зміни кон'юнктури ринку сільськогосподарської продукції, висока волатильність цін, їх варіація протягом календарного року і в регіональному розрізі все ж таки забезпечили отримання прибутку для більшості суб'єктів господарювання аграрної сфери. Так частка сільськогосподарських підприємств, які одержали прибуток до оподаткування в Україні збільшилась з 69,8 % у 2010 р. до 83,2 % у 2020 р. (табл.3).

Таблиця 3. Динаміка кінцевих економічних показників діяльності сільськогосподарських підприємств України у 2010-2021 рр.

Назва показника	2010	2015	2018	2019	2020	2020 р. 2010 р., +/-
Частка підприємств, які одержали прибуток до оподаткування, %	69,8	89,0	86,8	83,5	83,2	13,4
Фінансовий результат, млрд. грн	22,1	127,6	93,5	115,8	108,1	86
Індекс цін продукції сільського господарства, реалізованої підприємствами, %	130,0	154,5	109,3	92,4	119,2	-10,8
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	24,5	43,0	18,9	19,8	19,0	-5,5
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	17,5	30,4	14,2	16,6	13,9	-3,6

Джерело: побудовано автором за матеріалами Державної служби статистики України [5, с. 161]

Фінансовий результат, тобто прибуток від операційної діяльності, що формується насамперед за спеціалізацією підприємств на вирощуванні і реалізації сільськогосподарської продукції, збільшився з 22,1 млрд. грн. у 2010 р. до 108,1 млрд. грн. у 2020 р. Водночас за 10 років затрати від операційної діяльності сільськогосподарських підприємств зростали інтенсивнішими темпами, ніж їх доходи. В результаті рівень рентабельності операційної діяльності зменшився з 24,5 % у 2010 р. до 19,0 % у 2020 р. Рівень рентабельності всієї діяльності сільськогосподарських підприємств також в цілому набув тенденції до зменшення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

У 2021 р. в сільськогосподарських підприємствах України при наявності 8 % найманих працівників країни, 5% основних виробничих фондів і 9,3 % капітальних інвестицій, частка результату – валової доданої вартості продукції та послуг склала 12,4 % від загальної створеної за рік вартості продукту країни.

Нестабільний рівень цін та рентабельності сільськогосподарської продукції, зважаючи на високу капіталомісткість, низькооборотність виробничих циклів, високоризиковість ведення галузі в сучасних ринкових умовах все ж таки призвели до прибуткового введення бізнесу сільськогосподарських підприємств України. Розглядаючи резерви підвищення рівня рентабельності варто відзначити важливу роль і внутрішніх факторів. Керівництву аграрних підприємств потрібно приймати ряд неординарних рішень щодо інвестування, складання технологічних карт, координування роботи окремих підрозділів, постійно вести контроль діяльності підприємства і його результатів з метою підвищення прибутковості.

Перспективи подальших розвідок націлені на пошук виробничих напрямів сільськогосподарської діяльності, обґрунтування цінової стратегії та політики на продукцію, оптимального поєднання галузей з метою мінімізації витрат та підвищення рентабельності сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України 2020 рік: статистичний збірник сайт Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/Zb_Vsph_2020.pdf
2. Кільницька О.С., Яремова М.І. Рівень цін як фактор продовольчої безпеки. *Органічне виробництво і продовольча безпека* : зб. матер. X Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 100-річчю Поліського національного університету, м. Житомир, квіт. 2022. Житомир : Поліський університет, 2022. С. 163–166.
3. Кернасюк Ю. В. Рентабельність агробізнесу в 2021 році: прогнози та експертні оцінки. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/20418-rentabelnist-ahrobiznesu-v-2021-rotsi-prohnozy-ta-ekspertni-otsinky.html>
4. Лупенко Ю.О. У НААН назвали рентабельність сільськогосподарської продукції за 2020 рік. URL:

<https://agropolit.com/news/19612-u-naan-nazvali-rentabelnist-silskogospodarskoyi-produktsiyi-za-2020-rik>

5. Сільське господарство України. 2021 рік: статистичний збірник / сайт Державної служби статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm

6. Феняк Л. А. Порухення цінового паритету та шляхи його подолання в економіці України. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6358> (дата звернення: 19.11.2022).

References

1. State Statistics Service of Ukraine (2021), “Balances and consumption of basic food products by the population of Ukraine in 2020”, available at: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/Zb_Bsph_2020.pdf (Accessed 19.11.2022).

2. Kil'nits'ka O.S. and Yareмова M.I. (2022), “The price level as a factor of food security”, *Orhanichne vyrobnytstvo i prodovol'cha bezpeka : zb. mater. X Mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysv. 100-richchiu Polis'koho natsional'noho universytetu* [Organic production and food safety: a collection of materials of the 10th International scientific and practical conference dedicated to the 100th anniversary of the Polis National University], Polis'kyj universytet, Zhytomyr, Ukraine, pp. 163-166.

3. Kernasiuk, Yu.V. (2021), “Profitability of agribusiness in 2021: forecasts and expert assessments”, available at: <http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/20418-rentabelnist-ahrobiznesu-v-2021-rotsi-prohnozy-ta-ekspertni-otsinky.html> (Accessed 19.11.2022).

4. Lupenko, Yu.O. (2021), “The National Academy of Sciences named the profitability of agricultural products for 2020”, available at: <https://agropolit.com/news/19612-u-naan-nazvali-rentabelnist-silskogospodarskoyi-produktsiyi-za-2020-rik> (Accessed 19.11.2022).

5. State Statistics Service of Ukraine (2022), “Agriculture of Ukraine. 2021 year”, available at: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm (Accessed 19.11.2022).

6. Feniak, L. (2018), “Violation of price parity and ways of overcoming it in the economy of Ukraine”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 5, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6358> (Accessed 19.11.2022).

Стаття надійшла до редакції 20.11.2022 р.